

## Motion till riksdagen 2011/12: MJ315

av **Nina Lundström (FP)**

# Sjöbodan och bastukultur

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tydligare lagstiftning för att möjliggöra ersättning av befintliga sjöbodan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av tydligare nationella riktlinjer för definitioner av sjöbodan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjliggöra och värna bastukulturen.

## Motivering

Den förstärkta översiktsplaneringen kan tydliggöra hur kommunens utveckling ser ut i ett långsiktigt hållbart perspektiv. Planeringen beaktar även strandskyddsfrågor. Därtill finns en ny lag avseende strandskydd. För kommuner i högexploaterade delar av landet har utgångspunkten för ny lagstiftning varit att begränsa en ytterligare byggnation längs stränderna. Syftet med att värna stränder är att möjliggöra ett rikt friluftsliv samt skapa förutsättningar för biologisk mångfald. Detta är viktiga värden att värna. Dock har nya utmaningar uppstått kring hur redan ianspråktagen mark där befintliga byggnader behöver bytas ut ska beaktas.

År 1950 tillkom en provisorisk strandlag (1950:639), som följdes av 1952 års strandlag (1952:382). Denna ersattes 1965 av naturvårdslagen (1964:822).

Fram till 1975 innebar strandskyddet att länsstyrelsen utsåg områden där strandskydd skulle gälla i syfte att åt allmänheten trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv. Inom sådana områden gällde tillståndsplikt för vissa åtgärder. Detta byggande bidrog starkt till att strandskyddet skärptes 1975 på så sätt att det därefter gällde ett generellt förbud mot att bebygga stränderna vid såväl kusten som i inlandet.

## Fel! Okänt namn på

I regeringens proposition Strandskydd (prop. 1993/94:229) föreslogs dels en ändring i naturvårdslagen som innebar att strandskyddets syfte utvidgades till att gälla även skyddet för djur- och växtlivet, dels att strandskyddet skulle tillämpas på ett mera differentierat sätt i glesbygder med riklig tillgång till sjöar och vattendrag. Detta ändrades av den regering som tillträdde efter valet 1994. Naturvårdslagen upphävdes när miljöbalken trädde ikraft 1999. Reglerna om strandskydd finns i 7 kap. miljöbalken och har varit utformade som ett generellt områdesskydd som gäller på samma sätt i hela landet.

De problem som kunde identifieras med strandskyddsregler, före den nyligen genomförda lagändringen, var att det fanns brister i tillämpningen såväl vid provning som vid tillsyn. Det fanns även generella brister och oklarheter i regelverket som förhindrade eller försvårade en ändamålsenlig tillämpning. Bristande legitimitet tog sig uttryck i att samma regler gällde i hela landet oavsett hur mycket eller lite av de strandskyddade områdena som var ianspråktagna.

Strandskyddet har därför gjorts mer flexibelt genom ökade möjligheter att beakta de lokala förhållandena och förutsättningarna, men också tydligare för att kunna begränsa en ytterligare byggnation i de områden där stränderna är mest exploaterade. Problemen nu avser hur redan *befintliga* byggnader ska hanteras.

Det saknas resonemang i förarbetena till lagstiftningen om gamla sjöbodor och båthus som är i dåligt skick av ålder och utsatt läge. Det finns dock inte förbud mot att dessa kan ersättas med nya likadana byggnader. Många sjöbodor har även haft bastu av tradition. Är det rimligt att då betrakta en befintlig sjöbod med bastu som pågående användningsområde? Torde därmed en ny ersättningsbyggnad anses kunna uppfylla villkoret om oförändrat användningsområde? Hur långt tillbaka i tiden ska användningen kunna dateras för att det ska vara en pågående användning.

Sjöbodarna och deras existens leder till en rad tolkningar i kommuner. En del kommuner värnar sjöbodor och båthus av både kulturhistoriska, näringsmässiga, fritidsinriktade och praktiska skäl och har utvecklat policydokument för utformning och villkor. Det kan till och med vara tillåtet att även i framtiden bada bastu. Andra kommuner ser hinder och problem med både att ersätta gamla till åren komna sjöbodor och att medge bastu. Rökkanaler (för vedeldad bastu) är generellt sett en mindre administrativ åtgärd men just i fallet med sjöbodor används inte samma bedömningsprinciper.

Ett sätt att värna byggnaders kulturhistoria är att kunna ersätta en gammal byggnad med en identisk som funnits i decennier när renovering inte är ekonomiskt eller tekniskt sett möjligt. Dessa byggnader står i ett utsatt läge vid vatten, vilket kan leda till att material och byggnader skadas under årens lopp. I en del kommuner ges möjligheten att ersätta en byggnad, andra tolkar lagstiftningen annorlunda. Dessa kommuner kan ligga i en och samma region med samma exploateringsstryck.

Det behövs en tydligare lagstiftning vad gäller sjöbodor. Detta kan även vara gällande för båthus. En tydlig åtgärd vore att göra det möjligt med stöd i miljöbalken att kunna byta ut en byggnad mot en ny identisk med samma användningsområde. Miljöbalken torde kunna kompletteras med ett förtydli-

gande om att befintliga byggnader får ersättas, exempelvis i 7 kap. 16 § där det anges när förbuden i 15 § inte gäller.

Ärendehantering kunde därmed förenklas liksom administrativa processer. Tolkningar av gällande regler skulle tydliggöras till fördel för alla medborgare. Lagens viktiga ambition och andemening om att strandskyddet främst tar fasta på nyexploatering skulle därmed inte omöjliggöra ersättning av redan befintliga sjöbodar med samma användningsområde.

Det torde dock utöver det anförda ovan även behövas ytterligare förtydliganden. Är det rimligt att ha fönster? Om fönster inte tillåts – är det då tillåtet med el? Vårt land har en mörk årstid och möjligheten att nyttja en sjöbod begränsas av dessa frågor. Ska rökkanaler kunna installeras utifrån samma principer som nu gäller i andra byggnader?

Idag fattar vissa kommuner beslut om sin egen sjöbodspolicy där storlek, fönster, höjd, inredning med mera ofta anges. Vissa kommuner har ingen policy utan besluten rör varje enskild sjöbod. Syftet med tydligare nationell definition syftar till att minska godtycklighet samt förenkla hanteringen, utan att frånta kommuner ansvaret för lokala anpassningar, vilket redan idag är gällande inom andra områden i PBL.

Sjöbodar innebär också värnandet av viktig kulturhistoria. På sina håll har sjöbodar varit en viktig del av kommunernas eller skärgårdens profil, till mångas glädje då sjöbodar bidrar till bilden av vacker natur och miljö. Vackra bilder av kustrensor, kobbar och skär med en och annan sjöbod används inte minst i reklam för att marknadsföra skärgårdsmiljöer.

Dock har det uppstått betydande bekymmer i lägen där sjöbodar konverterats till boende. Detta problem har den nya lagstiftningen beaktat och tydliggjort, liksom begränsning i nyexploatering av områden med högt exploateringstryck för att värna orörda stränder. Det rörliga friluftslivet och den biologiska mångfalden måste värnas.

Många sjöbodar har använts som tvagningsrum med bastu. Det var i bastun vid sjön, älven eller vid havet som man skötte sin personliga hygien och tvättade kläder. I slutet av 1400-talet fanns andra dokumenterade badstugor i Stockholm, så kallade svettstugor.

Genom att sätta in en eldstad i sjöbodar kunde blöta kläder torkas och tvättas. Redskap och nät kunde torkas och förvaras. Bastun har även använts för att föda barn i och för att till exempel röka skinka. Bastuns kulturhistoriska ställning i vår kultur har inte tydliggjorts i lagstiftningen. Därmed förhindras denna kulturella och historiska inrättning på sina håll. Tolkningar av bastun som privatiserande inredning har fått större betydelse i beslutsfattande än bastuns långa historiska förankring i vår kultur. Trots att sjöbodar med bastu har funnits långt tillbaka i tiden finns det tecken som tyder på att dessa avstyrks av principiella skäl, oavsett om det handlar om att ersätta gamla befintliga byggnader och ugnar. Nya ugnar är anmälningspliktiga och kan därmed nekas. På så sätt tar man inte vara på en lång kulturhistorisk tradition. Sjöbodar med eller utan bastu, liksom kallbadhus, är del av vår kultur och bör värnas och bevaras för kommande generationer.

**Fel! Okänt namn på**

Stockholm den 29 september 2011

*Nina Lundström (FP)*